

Ad Astra Met onderwijs én zorg naar een diploma

TEKST SUSAN DE BOER FOTO'S ANNA VAN KOOIJ

Jongeren die in het voortgezet onderwijs gepest worden, een depressie ontwikkelen of andere narigheid meemaken, lopen het risico uit te vallen. Dat willen de scholen voor voortgezet onderwijs en de gemeenten in de regio Midden-Holland en Haaglanden voorkomen. Daarom investeren zij in een traject waarin onderwijs en zorg zijn geïntegreerd.

*‘Eerst raakte ik in paniek
als ik schoolwerk moest doen,
maar nu vind ik het
weer leuk om te leren’*

Op de bovenverdieping van een schoolgebouw bevinden zich de ruimtes van Ad Astra, een jeugdhulporganisatie die ondersteuning biedt op het snijvlak van onderwijs en zorg. ‘Wij helpen kinderen bij zaken als het versterken van zelfvertrouwen, het aanleren van sociale vaardigheden, het vergroten van het probleemoplossend vermogen en het omgaan met een niet-stabiele thuissituatie’, vertelt Marije Veen, bestuurder en directeur van Ad Astra. ‘Waar het kan, stappen we in bij beginnend verzuim. Dat is beter dan wanneer we pas worden ingeschakeld als een jongere al helemaal is uitgevallen en thuiszit.’ Ad Astra is sinds tien jaar werkzaam in de jeugdzorgregio Midden-Holland en sinds een jaar ook in regio Haaglanden.

Organiseren en plannen

‘Studiebegeleiding is het aangrijpingspunt. Zo maken we op een veilige manier contact met jongeren om de onderliggende zorgvraag aan te pakken’, zegt Veen. ‘Voor kinderen is huiswerkbegeleiding makkelijk uit te leggen aan hun vrienden als die vragen waar ze in de middag heengaan.’ Maar de jongeren die bij Ad Astra terecht komen, hebben meer hulp nodig dan het plannen en organiseren van het huiswerk. ‘We hebben ons gespecialiseerd in jongeren met internaliserende problematiek zoals depressies en angsten’, zegt Veen. ‘Voor jongeren die met hun gedrag de situatie voor de andere kinderen onveilig maken, hebben wij hier niet de juiste instrumenten.’

Ondersteuning

De jongeren worden bij Ad Astra aangemeld via de samenwerkingsverbanden passend onderwijs in de regio, het ZorgAdviesTeam, de sociale teams, een GGZ-instelling of leerplicht. Er zijn drie vormen van ondersteuning: de trainingslocatie, het Onderwijs Zorg Arrangement en het Wendbaar Team. De jongeren op de trainingslocatie gaan nog naar school, maar hebben het wel moeilijk. Veen: ‘Ze zijn al naar een lager niveau gegaan, ze hebben ruzie thuis, er is al van alles aan de hand.’ De jongeren komen vijf dagen in de week na schooltijd naar Ad Astra. ‘Dat biedt structuur, ze krijgen de regie terug’, zegt Veen. Jongeren krijgen ondersteuning van een onderwijscoach – een leraar – en van een zorgcoach, een op hbo- of universitair niveau geschoolde gedragswetenschapper. Deze zorgcoach is de contactpersoon voor de jongere, de school en eventueel andere betrokken instanties. Samen met de jongere stelt de zorgcoach een plan op voor de korte en de langere termijn. Na een paar maanden wordt de begeleiding geleidelijk afgebouwd en na gemiddeld tien tot twaalf maanden is de jongere uit de zorg. ‘We helpen met het schoolwerk, maar daarnaast bespreken wij met de kinderen hoe hun dag was. We zien veel kinderen met problematiek zoals autisme of angststoornissen, die ook gepest zijn. Vaak zijn deze kinderen kwetsbaar en sociaal onhandig.

'We leren de jongeren ook te begrijpen waarom ze vastlopen'

Ze verwachten dat ze ook in nieuwe situaties, zoals op een andere school of bij vrijetijdsbesteding, gepest zullen worden.'

Onderwijs Zorg Arrangement

Het Onderwijs Zorg Arrangement (OZA) is bedoeld voor jongeren die thuiszitten. Het arrangement houdt concreet in dat de jongere op de locatie van Ad Astra werkt aan het programma dat de school aandraagt. De jongere blijft ingeschreven bij de school en de school blijft eindverantwoordelijk voor het onderwijsproces. 'Het vakkenpakket komt van de eigen school, en de toetsen ook. Die worden door de eigen school nagekeken', zegt zorgcoach Maaïke de Vries. 'Elke paar maanden is er een gezamenlijk overleg met de school, het samenwerkingsverband, leerplicht en andere betrokkenen. Het doel is uit te zoeken wat er nodig is om deze jongeren een diploma te laten halen. Dat kan het volwassenenonderwijs zijn, een mbo-opleiding of een school voor voortgezet speciaal onderwijs. Als er maar een diploma komt, zodat ze verder kunnen.' Ad Astra heeft een constructieve relatie met leerplicht. De Vries: 'De mensen van leerplicht denken mee over vervolgstappen en hebben meer zicht op opleidingsmogelijkheden dan ik. Ze kennen ook de opleidingen buiten de regio waar wij werken.' Een jongere in een OZA is idealiter minimaal drie dagen in de week bij Ad Astra op locatie. 'Dan bereik je het meest', zegt De Vries. 'Maar dat is niet altijd mogelijk. De jongeren associëren schoolwerk met de hele schoolsetting en dat roept angst en verdriet op. Het is soms al een hele overwinning dat ze hier überhaupt naartoe komen. In zo'n geval bouwen we het rustig op.' Het gaat niet alleen om het opnieuw "schoolrijp" maken van een jongere, benadrukt De Vries. 'We leren de jongeren ook te begrijpen waarop ze vastlopen en we leren ze vaardigheden aan waarmee ze problemen kunnen voorkomen en waarmee ze een succesvolle overstap naar onderwijs kunnen maken. We werken altijd vraaggericht en kijken per jongere wat er nodig is. Bij de aanmelding overleggen de onderwijs- en de zorgcoach met de jongere, ouders, school en eventueel andere hulpverleners. Eigen motivatie is belangrijk. Bij de intake maken we met alle partners afspraken over de aanpak.'

De ondersteuning van Ad Astra

Ad Astra biedt jongeren die vastlopen of dreigen vast te lopen op drie manieren ondersteuning.

- De Onderwijs Zorg Arrangementen (OZA) zijn bedoeld voor jongeren die niet meer naar school gaan. Bij een OZA wordt het onderwijsgedeelte betaald door de school waar de jongere ingeschreven staat en het zorgtraject door de gemeente waar de jongere woont.
- De Wendbare Teams zijn ambulante teams die worden ingezet waar de vraag ligt. Dat kan bij het kind zijn of in het gezin, of op bijvoorbeeld een sportvereniging. Het Wendbaar Team kan worden ingezet ter overbrugging naar, bij afronding van of voor extra ondersteuning thuis bij een Onderwijs Zorg Arrangement.
- Op de trainingslocatie krijgen jongeren naast een individueel zorgtraject, waarin aan persoonlijke leerdoelen wordt gewerkt, studiebegeleiding. Daardoor ontstaat geen achterstand op school. De ouders betalen een bijdrage voor de studiebegeleiding.

De trainingslocatie en het OZA richten zich vooral op leerlingen van het voortgezet onderwijs, de Wendbare Teams ondersteunen kinderen van alle leeftijden. Binnenkort gaat hij ook daarmee aan de slag. 'Noah kan alles', zegt Doorson. 'Hij is slim, leert makkelijk. Maar hij heeft problemen met onder meer op tijd komen en afspraken nakomen. We bouwen daarom zijn werktijden langzaam op.'

Individuele aandacht

Het OZA is succesvol, de jongeren stromen gemiddeld na acht maanden uit. 'Het merendeel stroomt uit naar het vso', zegt

Jonne

Een van de huidige leerlingen met een Onderwijs Zorg Arrangement is Jonne Knoop. Zij is 16 jaar en gaat sinds mei naar Ad Astra. 'Ik zat op de havo en ik werd er gepest. Dat begon al in de brugklas. Ik had niet echt aansluiting bij de andere kinderen. Dat ik een eigen stijl heb, onder meer in kleding, en ik me niet aan de massa wilde aanpassen, maakte het niet makkelijker. In de tweede heb ik gevraagd of ik naar een andere klas mocht, samen met twee vriendinnen. Ik werd toen heel erg gepest via sociale media, ze zeiden heel nare dingen over ons. In de derde ging het toen wel, maar in de vierde worden alle klassen weer opgesplitst omdat je vakkenpakketten krijgt, en toen zat ik weer met de pesters uit de brugklas en uit de tweede in de klas. Ze deden het heel sneaky, tegen je aan duwen in de gang, of als de leraar je naam zei, zachtjes iets gemeens over je zeggen.' Jonne ontwikkelde een angst voor school en voor groepen. 'Toen ben ik in deeltijd behandeld bij de GGZ. Dat was drie keer in de week een middag, dan gingen we koken en sporten, ook praten.' Daarnaast startte Jonne met het Onderwijs Zorg Arrangement van Ad Astra. 'In het begin was het wel een overgang. Maar ik ben nu gewend en het voelt fijn.' Jonne wordt

door twee leraren begeleid en door zorgcoach Maaïke de Vries. 'Ik maak de planning samen met Maaïke, maar ik vul veel zelf in. De leraar controleert wat ik doe. De spanning is nu veel minder.' Wanneer Jonne weer naar school gaat, en welke school dat dan wordt – bijvoorbeeld het mbo of het volwassenenonderwijs – is voorlopig nog niet duidelijk.

'We gaan langzaam kijken naar vervolgstappen', zegt De Vries tegen Jonne. 'Het doet je goed om weer te leren, je hersens te gebruiken, je krijgt er zelfvertrouwen van. Je werktempo ligt veel hoger dan in het begin. En je hebt hier ook contact gemaakt met een andere leerling. Dat is ook positief.' Jonne: 'In de pauze praten we met elkaar. Er zijn kaartjes met vragen erop, dat werkt goed.' Het traject van het Onderwijs Zorg Arrangement heeft opgeleverd dat Jonne minder stress ervaart. 'Eerst raakte ik in paniek als ik schoolwerk moest doen, maar nu vind ik het weer leuk om te leren. Het wordt langzaam opgebouwd, je voelt niet echt een druk. Op school is dat anders, daar houden leraren er geen rekening mee dat andere leraren ook toetsen opgeven en heb je soms vier toetsen op een dag.'

onderwijscoach Eric Verburg. 'Meteen van de eigen school naar het vso gaan, zou vaak niet werken. Dan komt het kind direct weer in een schoolsetting terecht en die was juist beangstigend. Er is bij deze jongeren een overbruggingsperiode met een zorgstructuur nodig.' Naast zijn werk bij Ad Astra geeft Verburg les aan het vso. 'Het vso is toch een school. Er is bij Ad Astra meer tijd om één op één met een leerling te werken. Het vso is aanbodgericht en er is minder aandacht voor het welbevinden van leerlingen. Ook zitten ze in een groep, hier krijgen ze individuele aandacht. Wel maken we hier de jongeren klaar voor de vso-setting.' Veen voegt eraan toe dat de overstap van een reguliere school naar een vso lastig is voor sommige jongeren die zijn vastgelopen. 'In een OZA brengen we eerst rust door een aanpak waarbij de jongere met maar één of twee medewerkers te maken heeft. Als de jongere er klaar voor is, kan er een overstap gemaakt worden naar een aanpak waarbij meerdere mensen hem of haar begeleiden. En dat is dus de school.'

Verbinden

Scholen bieden vaak ook zelf ondersteuning aan leerlingen die het moeilijk hebben. 'Passend onderwijs legt een druk op scholen om leerlingen binnen te houden. Ze doen echt hun best', zegt Veen. 'Maar de scholen hebben niet altijd de middelen in huis om ondersteuning te kunnen vormgeven.' Volgens Verburg is het probleem dat de schoolsetting op zichzelf niet verandert. 'Dan komt de jongere toch weer dezelfde gezichten tegen, en dat roept spanning op. Op reguliere scholen kunnen de docenten niet altijd goed omgaan met jongeren die niet alleen een onderwijs-, maar ook een zorgbehoefte hebben.' Ad Astra verbindt

'Waar het kan, stappen we in bij beginnend verzuim'

deze sectoren. Veen: 'De medewerkers bij Ad Astra hebben meestal een achtergrond of werkervaring in zowel de zorg als in het onderwijs. Dat helpt om beide talen te spreken.'

Nieuwe aanpakken

Ad Astra zoekt steeds naar nieuwe mogelijkheden om zo snel mogelijk te kunnen ingrijpen. Liefst nog voordat er iets aan de hand is. Zo is onderwijsspecialist Anna Reijmers bezig met het ontwikkelen van een kijkwijzer voor leerkrachten in het basisonderwijs. 'Hoe kun je kinderen die risico lopen op problemen in het voortgezet onderwijs, vroeg signaleren?' Ook verzorgt Ad Astra een praktische training voor de overstap van het basis naar het voortgezet onderwijs. Reijmers: 'Daarin gaan we in op thema's als "een nieuwe start maken op een school", en vaardigheden om te leren leren. En we kijken naar praktische zaken, zoals hoe je je tas inpakt en welke route je moet fietsen naar school. Het is belangrijk preventief te werk te gaan.' Op termijn wil Veen een "pestpoli" oprichten. 'Ik zoek nog naar een goede naam. We willen het pesten anders aanpakken dan de huidige programma's doen.'